

szellemi javak mechanikai úton történő kihasználásával kapcsolatban a legutóbbi időkben felmerült nem egy probléma törvényhozási rendezést nyerhet, az előadóművész személyiségi jogán oltalmat nyújthat az olyan cselekményekkel, vagy mulasztásokkal szemben, amelyek az előadóművész teljesítményét mechanikai eszközök felhasználásával az előadóművész hozzájárulása nélkül, vagy intenciója ellenére kívánják hasznosítani.

Álláspontunk mellett, amely szerint az előadóművész védelme nem lehet szűkebb vagy korlátoltabb, mint a szerzőé, nem csak jogi érvek szólnak, hanem abból a tényből folyó erkölcsi igazság is, amely szerint éppen az előadásra alkalmas műveknél a szerző számára a sikert és eredményt az előadóművész teljesítménye legalább olyan mértékben, de nem egyszer még nagyobb mértékben is alkalmas biztosítani, mint maga a szerzői alkotás.

JOGALKOTÁS.

A hitelsértésről szóló törvényjavaslat.

Irta: ifj. Dr. Nagy Dezső.

Aki a törvénykönyvekből tud olvasni, az megismerheti belőlük egy korszak politikai, kulturális és gazdasági történetét. A hitelsértésről szóló törvényjavaslat is hű kifejezője a gazdasági válság szörnyű méreteinek s a vele járó visszaéléseknek. A gyakorlat emberei, az érdekképviselések és a szakirodalom már évek óta sürgetik a hitel ellen elkövetett visszaélések megtorlását,¹⁾ a kormányzat tehát a közóhajnak tett eleget, mikor javaslatát benyújtotta.

A törvényjavaslatnak 1. §-a nemcsak elhelyezését, hanem tartalmát tekintve is legfontosabb intézkedése leendő a törvénynek, mert a legtöbb vádemelésnek nyilván ezen § tényállása lesz az alapja. Az indokolás szerint a javaslat igyekezett az elkövetési cselekményt „lehető legegyszerűbben és legáltalánosabban” meghatározni, azért szól az 1. § következőképpen:

„Büntettet követ el és öt évig terjedhető börtönnel büntetendő az adós, ha kielégítési alapul szolgáló vagyonát, a valóságban vagy színlegesen jogtalanul csökkenti, vagy a hitelezők részére hozzáférhetetlenné teszi és ezzel egy vagy több hitelezőjének kielégítését szándékosan megghiúsítja avagy csorbítja.”

¹⁾ Ifj. dr. N. D. Hitelügyletek és a büntetőjog P. j. 1921. évfolyam 137. old. Dr. Weiszberger Imre: Hiteli visszaélések és azok leküzdésének eszközei. P. j. 1931. évf. 296. old.)

E §. szövegezéséből nyilvánvaló, hogy a törvényelőkészítés munkáját nem hatotta át az egész kérdésnek jogi, főleg gazdaságpolitikai jelentősége, mérhetetlen nehézsége és kényessége. Az indokolás — hivatkozással az újabb tudományos irodalomra — mentegeti taxativ, illetve exemplificativ felsorolás elejtését, aminek alkalmazását senki sem kívánta, ellenben adós marad annak megvilágításával, hogy e bűncselekmény megkonstruálásánál a magánjognak két alapelve ütközött össze és főképp nem adja magyarázatát annak, hogy a törvényelőkészítést állásfoglalásánál minő szempontok vezették: mily határig engedi érvényesülni az egyik jogelvet a másik rovására. A magánjognak u. i. egyik legősibb tétele a tulajdonjog szabadságának elve: a tulajdonos a dolgát elidegenítheti s megterhelheti; ezzel szemben az adósságokért való felelősség csak másodlagos és származékos tétel. A felelősség elve (Haftung) később vált el az adósság (Schuld) fogalmától s különösen a vagyonnal való felelősség szabálya a személlyel való felelősség különböző alakzatai (Schylock-i szerződés, tusz és adósszolgaság intézménye stb.) mellett csak lassan fejlődik, míg végre elérkezik a tiszta vagyoni felelősség jogintézményéhez. A tiszta vagyoni felelősség egyébként a modern nomenclatura szerint a személyi felelősséggel azonos.²⁾ A felelősségi elv másodlagos és származékos jellege megállapítható onnan is, hogy olyan tételes jogszabályunk, amely általánosságban jelentené ki az adósnak az egész vagyonával való felelősségét — nincsen. Egyes speciális jogszabályaink sem használnak világos és pregnáns kifejezőmódot, mert pl. a K. t. 64. §-a, amely par excellence felelősségi jogszabály, a közkereseti társaság tagjainak „korlátlan kötelezettségéről” beszél és csak magyarázat útján állapítható meg, hogy ez a törvényszó személyi vagyis teljes vagyoni felelősséget jelent. A hiányt észlelték jövődő magánjogunk előkészítői is, ezért tartották szükségesnek a magánjogi törvénykönyvbe való felvételét azon jogszabálynak, hogy „az adós a szolgáltatásért egész vagyonával” felel. (1946. §.)

Minden jogász előtt kétségtelen, hogy a tulajdonjog szabadságának az elve erősebb mint az adósságokért való felelősség, nemcsak azért, mert minden modern, kötetlen gazdálkodásnak az előbbi az alapvető tétele, hanem főleg azon meg gondolás folytán: aki hitelt nyújt, nem számíthat abszolute biztonsággal arra, hogy a hitelezett dolgot visszontlátja. Minden hitelezőnek számolni kell a veszteség rizikójával, hisz ezért részesíti őt a gazdasági élet megfelelő prémiumokban (nyereség, kamatok stb.).

²⁾ Giercke: Deutsches Privatrecht 174. §. Schuld und Haftung.

A javaslat 1. §-a mégis felvette a jogtalanság tényálladási elemét, mintha az adós vagyona a hitelezőjének jogi biztosítékul, vagy várományul szolgálna. Ez azonban egy teljesen elhibázott és téves szemlélet. A tulajdonos mindig jogosan csökkenti (idegeníti, vagy terheli) kielégítési alapul szolgáló vagyonát, s ezen cselekménye csak akkor lesz jogellenes, ha azt azzal a célzattal végzi, hogy hitelezőjének kielégítését meghiusítsa, vagy csorbítsa. A javaslat azonban sajnálatos módon elejti a célzatot s ezért e törvényhely sok alaptalan vádemelésnek lesz indoka s ami nagyobb hiba, félő, hogy számos merész perspektívájú gazdasági iniciatívát fog csirájában elfojtani.

Ha már a célzat elhagyatott, feltétlenül szükségesnek tartanók egy megfelelő időhatár (pl. a követelés lejárta előtt 3 év) felvételét, mely a megelőző cselekmények büntetlenségét biztosítaná. Különbözik a gazdasági alanyok cselekvési készségét a büntetéstől való — legtöbb esetben alaptalan — félelem fogja megbénítani. Hisz az 1. §. olyan általánosságban van megszövegezve, hogy annak alapján — az indokolás szerint — büntetés alá eshetik az is, aaki a hitelező kielégítési jogának megnyíltát évekkal megelőzően pl. egy óvási cselekményt szándékosan elmulasztott, kezességét vállalt, avagy adósának kezelését a kötelemből kiengedte.³⁾

A 4. §. a hitelezők kielégítésének gondatlanságból történt meghiusítását vagy csorbítását rendeli büntetni az esetben, ha az adós pazarlása v. nagymértékben hanyag, v. könnyelmű üzletvitele következtében vált fizetéseképtelenné, illetve, ha a fizetéseképtelenségét kellő időben be nem jelentette. A második bekezdés exemplificative sorolja fel, hogy a kereskedőnek minő cselekményei, illetve mulasztásai merítik ki e vétség tényálladékát. Arra azonban nem ad példát, hogy a nem kereskedő pl. mezőgazda, mikor lesz büntethető e §. alapján, noha az első bekezdés a hanyag és könnyelmű gazdálkodást is büntetni rendeli. A hiányt annál inkább pótlandónak tartjuk, mert a törvényhozást könnyen az elfogultság vádja érheti, hiszen a kereskedőre felhozott exemplificatio (aránytalan hiteligenybevétel, tőzsdei játék, a könyvvezetés hiánya stb.) teljes mértékben állanak pl. a nagyobb gazdaságokra is.

Bizonytalan meghatározás a fizetéseképtelenségnek „kellő időben” való be nem jelentése. A fizetéseképtelenség nyilvánossághozatalát a legtöbb esetben nem a kielégítési alap csökkentése, hanem a vállalkozás megmentése érdekében halogatják. A gazdaság alanyainak legnagyobb

³⁾ Indokolás 12. old.

problémája, valósággal a lét vagy nemlét kérdése ez. Az adóst ilyenkor a legkülömbözőbb szanalási tervekkel árasztják el, s rendszerint huzamosabb idő elteltével derül ki, hogy a mentésnek nincs reális alapja. Ekkor azonban az adós aktiváinak egy része már hibáján kívül felemésződött.

A javaslat egyébként nincs összhangban a cs. k. kényzseregységség jogszabályaival, mert ez utóbbi a kereskedőnél nem a fizetéseképtelenségének, hanem a fizetések megszüntetésének bejelentését kívánja.

Új intézményként vezet be jogunkba a 2. és 5. §. a társadalmi felelősségérzet hiányának büntetését. Jelesül: ha az 1. és 4. §-ban meghatározott cselekmények következménye az egyének nagyobb körének súlyos megkárosítása volt és ezt az eredményt a tettes előre láthatta, a büntetési tételek súlyuk és tartamuk szerint jelentékenyen emelkednek. Szerintünk túlzott törvényhozási intézkedés lenne a szigorú büntetés és a közvélemény felháborodására való hivatkozást nem tartjuk meggyőzőnek. De nem helytálló az az érv sem, hogy „a felizgatott közhangulatot, a gazdasági élet káros nyugtalanóságát csak szigorú megtorlás csillapíthatja le.“⁴⁾ A közvélemény u. i. nem szokott spontán felháborodni, hanem az izgatott közhangulatot legtöbbsnyire mesterségesen és tendenciózusan idézik elő, viszont az sokkal rövidebb idő alatt csillapodott le és tér az eset felett napirendre, mintsem az ilyen alapos szakértői vizsgálatot igénylő, hosszúra nyuló bűnügyekben a megtorló ítélet meghozatik. Elegendő volna tehát ilyen eseteknek súlyosító körülményként való mérlegelését a bírói gyakorlatra bízni, valamint „az egyének nagyobb köre“ helyett jogászilag szabatosabb meghatározással élni.

A 7. §. a fokozatos felelősséget deklarálja azon esetben, ha a jogi személy üzletének vezetésével megbízott személy felelősségre nem vonható. Ilyenkor a felügyeletre vagy ellenőrzésre kötelezett személyek lesznek büntetothők, ha szándékos vagy gondatlan kötelességszegést követtek el. A részvénytársasági reform előfutárja lesz e törvényhely, mely az igazgatóság és felügyelőbizottság vétkes magatartását komoly büntető szankció alá helyezi.

Hézagpótló a 8. §., amely a strohmann rendszer felelőtlenségének vet egyszersmindenkorra véget, a 9., 10., 11. §-ok pedig fennálló jogszabályaink hibái ellen felhozott alapos kifogásokat honorálva, igyekeznek azokat a modern fizetéseképtelenségi jog követelményeivel összhangba hozni.

Helyeseljük a javaslat célkitűzését, mely a szétszórt

⁴⁾ Indokolás 15. old.

büntetőjogi jogszabályokat egységes rendszerbe foglalja, s reméljük, hogy — a megfelelő módosítások után — rövidesen mint élő törvényt üdvözölhetjük.

A m. kir. Kúria jogegységi tanácsának 45. és 46. számú polgári döntvényei. I. Ha a csődmegtámadási pernek, vagy a csődtömeg által vagy a csődtömeg ellen indított más pernek a költségét a csődtömegnek kell viselnie, az ítélet (végzés) nem szólhat akként, hogy rendelkezése alapján a csődtömeg ellen kielégítési végrehajtásnak legyen helye, hanem annak megállapítására kell szorítkoznia, hogy a költség a csődtömeget terheli és az 1881: XVII. törvénycikk 50. §-ának korlátai között egyenlítendő ki. (45. sz. J. D.)

II. A csődtömeggondnok azokban a perekben, melyekben a tömeghez tartozó vagyon tekintetében az 1881: XVII. t.-c. 100. §-a értelmében képviselői jogkörében eljár, vagy eljárt, a Ppé. 18. §-a alapján a per bíróságánál felmerült költségeinek és díjainak a csődtömeggel szemben való megállapítását nem kérheti, hanem az ilyen költségek és díjak megállapítása is a csődbíróság (Cst. 103. §.) hatáskörébe tartozik. (46. sz. J. D.)

I. A csőd célja és lényege az, hogy egy elégtelen vagyontömegből az e tömegre reáutalt hitelezők közös és aránylagos kielégítést nyerjenek. Ez a cél s ez a határ adja meg a 45. sz. jogegységi döntés közelebbi értelmét. Nem érhetné el célját a csőd, ha a tömeg ellen hozott ítélet a költség erejéig végrehajtható volna akkor, amikor e tömegtartozásnak a többi ugyanilyen tartozásra való tekintetnélküli kielégítése ezt az aránylagos kielégítést veszélyeztetné. Ezt az elvileges álláspontot dogmatikusan támasztja alá a 45. sz. J. D. s Cst. 150., 152. és 170. §§-aira való hivatkozással. E szakaszok ugyanis alkalmasak volnának nomenklaturájukkal annak a felfogásnak felélesztésére, hogy a Cst. 48. §. 1. p.-ja szerint tömegtartozást képező, a tömeggondnok érvényes cselekményeiből eredő követelések és a Cst. 150. §-ában említett költségek között különbség van; nemkülönben kételyekre adhatna okot a Cst. 152. §-nak az a szabálya, amely szerint a tömeg hitelezői igényeiket úgy, mint csődön kívül érvényesíthetik s végül a 170. §. szabálya, amely szerint a tömeg hitelezői, mihelyt igényeik lejárnak, azonnal kielégítendőek; ellenkező esetben a hitelezők követeléseiket a törvénykezési rendtartás szerint keresettel érvényesíthetik. A döntvény e szakaszokból kiolvasható értelmezési szabályt a fent idézett s Cst. 50. §-ából kiolvasható generális szabálynak, amely egyetemes érdekből arányla-